Het woord en de daad: kenmerken van dreigbrieven en de intenties waarmee ze geschreven worden

Kuiper, M.L.

1 Inleiding

1.1 Bedreigde publieke personen

Aanleiding tot dit onderzoek
Het duiden van dreigbrieven in relatie tot toekomstige (criminele) gedragingen is een vraagstuk van de Nationale Politie, het Openbaar Ministerie (OM), de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding (NCTV) en, bijvoorbeeld, de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD). Wat zijn de vermoede intenties van dreigbriefschrijvers en welk woordgebruik geeft hiervoor mogelijk aanwijzingen?

Tegenwoordig nodigt het internet uit om digitaal te communiceren en ook bedreigers en andere briefschrijvers lijken deze weg, naast handgeschreven dreigbrieven, te hebben ontdekt (De Groot, 2010). De digitalisering van de maatschappij maakt het eenvoudiger om een bedreiging via een e-mail te sturen. Dat is een probleem voor de politie en voor andere organisaties die verantwoordelijk zijn voor de beoordeling ervan.

Daarnaast heeft dit gevolgen voor de veiligheid en integriteit van individu en samenleving. Bedreigingen kunnen gevoelens van angst of onrust bij bedreigden en hun omgeving teweegbrengen. Bedreigden – en anderen – kunnen zich geïntimideerd voelen of maatschappelijke beperkingen ervaren in hun denken, handelen en bewegen (Bovenkerk, 2005; Naeyé, 2009). De uitingen van bedreigingen in de richting van publieke personen, zoals bewindspersonen, kunnen van invloed zijn op het publieke debat en kunnen zelfs een risico vormen voor de democratische rechtsorde als er vanwege de angst voor (herhaalde) bedreigingen geen open discussie meer kan worden gevoerd (Bovenkerk, 2005; www.veiligbestuur.nl).

In dit onderzoek ging het om dreigbriefschrijvers en hun vermoede intenties jegens publieke personen, waaronder politici. Bedreigingen worden op verschillende manieren geuit: mondeling, telefonisch, via dreigbrieven, smsberichten, e-mails, *postings* op fora, of via sociale media (De Groot, Drost & Boutellier, 2009; Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding (NCTV), 2005, 2010; www.doodsbedreiging.nl).

Dit onderzoek richtte zich op schriftelijke bedreigingen die geuit worden tegen personen in het publieke domein, ofwel het Rijksdomein zoals dit wordt omschreven in het *Stelsel van Bewaken en Beveiligen* (Ministerie van Veiligheid en Justitie, 2013), waarover meer in paragraaf 1.3.

Onderzoeken tot dusver naar het fenomeen dreigbrieven
In het begin van de negentiger jaren bestudeerde Dietz (1991, 1991a, 1991b) briefkenmerken van dreigbriefschrijvers die gericht waren aan politici in Amerika. Volgens de onderzoeken van deze auteur zou detailinformatie in brieven, zoals een datum, tijd, plaats en namen, aanwijzingen genereren dat de briefschrijvers de daad bij het woord zouden voegen.

Het noemen van detailinformatie werd later ook gebruikt in een model dat O'Toole (1999) ontwikkelde voor de Federal Bureau of Investigation (FBI) en dat als ondersteunend instrument diende bij het inschatten van de kans dat een bedreiging ten uitvoer zou worden gebracht. Met dit model werd een dreigement bijvoorbeeld als hoog risico ingeschat als er specifieke details aanwezig waren. Het probleem was vaak dat de informatie in de brieven te beperkt was om in te kunnen schatten of de geuite intenties als serieus dienden te worden beschouwd (O'Toole, 1999). De kritiek op de onderzoeken van Dietz (1991, 1991a, 1991b), maar ook op het model dat O'Toole later ontwikkelde voor de FBI, betrof de wetenschappelijke onderbouwing, of de theoretische fundering van die onderzoeken.

Het enige internationale onderzoek dat, tot op heden, dreigbrieven aan de hand van een empirische analyse op hun kenmerken heeft beoordeeld, is de dissertatie van Smith (2006) en deze komt qua type studie enigszins overeen met dit onderzoek. In het onderzoek van Smith was de onderzoeksgroep echter kleiner en samengesteld uit publieke en niet-publieke personen. Er werd, in tegenstelling tot dit onderzoek, geen theoretisch beoordelingskader ontwikkeld en er werd met een beperkte hoeveelheid variabelen gewerkt, waarover later meer in dit hoofdstuk.

Zowel nationaal als internationaal is er weinig wetenschappelijk onderzoek gedaan naar het fenomeen dreigbrieven. In Nederland zijn de onderzoeken van Bovenkerk (2005) en De Groot (2010) de weinige studies naar bedreigende communicatie in het publieke domein, maar die studies zijn meer beschrijvend van aard, met als doel om toekomstig beleid over bedreigingen aan te scherpen. Door dergelijke onderzoeken is nu wel beter bekend wat de impact van bedreiging op de bedreigde personen is en wat de algemene achtergronden en motieven van bedreigers zijn.

Wat we echter nog niet weten zijn de specifieke kenmerken van de geschreven brieven in relatie tot de kans dat de schrijver herhaaldelijk brieven gaat schrijven en/of aangehouden wordt als verdachte voor (andere) criminele gedragingen. Die inzichten zijn maatschappelijk relevant, vanwege de impact van dreigbrieven op personen, maar ook vanwege de digitalisering van de maatschappij die de drempel voor het schrijven van een dreigbrief kan verlagen.

Dit onderzoek bouwde voort op het tot nu toe enigszins vergelijkbare onderzoek van Smith (2006), maar dan voor Nederland, grootschaliger, afgebakend voor publieke personen en kwantitatief uitgevoerd, waarover later in dit hoofdstuk meer.

Grondbegrippen en definities
De focus van dit onderzoek betrof dreigbrieven en niet-strafbare dreigbrieven die vanwege hun inhoud een bedreigend karakter hebben. Onder dreigbrieven werd in dit onderzoek verstaan: brieven en e-mails waarin publieke personen (in)direct met de dood worden bedreigd, of dood worden gewenst (Meloy, 2000). Er kunnen in de dreigbrief ook voorwaarden (conditionele bedreiging) worden gesteld (Bovenkerk, 2005; Meloy, 2000), bijvoorbeeld: "*Vóór 11 september a.s. om 9:00 uur losgeld anders dood aan de minister-president.*"

Onder niet-strafbare dreigbrieven werd in dit onderzoek verstaan: brieven en e-mails die gericht zijn aan publieke personen van wie op het eerste oog geen bedreiging uitgaat. Zij kunnen door de inhoud wél als zorgwekkend of intimiderend worden ervaren door de ontvangers, bijvoorbeeld vanwege een hulpvraag, incoherent of onsamenhangend taalgebruik, het dreigen met suïcide of het zoeken naar intimiteit. Zij worden daarom door de ontvangende instanties, waaronder de Nationale Politie, eveneens geanalyseerd en eventueel beoordeeld als brieven die opvolging behoeven. Die brieven maakten dus ook deel uit van dit onderzoek.

Daarnaast waren de volgende twee subgroepen relevant: De eerste subgroep betreft de personen die het houden bij één brief. Die groep is vergeleken met personen die herhaaldelijk brieven schrijven. Onder herhaalde brieven werd in dit onderzoek verstaan: de tweede en eventueel daaropvolgende brieven die door dezelfde persoon zijn geschreven.

De tweede subgroep betreft de personen die, na het schrijven van de eerste brief wel of niet zijn aangehouden als verdachte voor een strafbaar delict. Onder delicten werd in dit onderzoek verstaan: mishandeling en/of een poging tot doodslag, wapenbezit en vernieling.

Probleemstelling
Het duiden van de aard van de dreigbrieven door beoordelaars[1] en de daaropvolgende besluitvorming vormen een tijdrovend proces dat zorgvuldigheid verlangt om tot een zo betrouwbaar mogelijk oordeel te komen. Ter illustratie van het proces wordt hierna de aanpak van de beoordeling van dreigbrieven op het Ministerie van Algemene Zaken (AZ) kort weergegeven.

1 Beoordelaars die, met of zonder gedragskundige kennis de teksten van de brieven beoordelen op hun eventuele strafbaarheid en intenties.

De beveiligingsbeambte van, bijvoorbeeld, de minister-president bij AZ toetst iedere bedreiging die op diens adres binnenkomt aan artikel 285 van het Wetboek van Strafrecht. Indien de bedreiging strafbaar wordt geacht, wordt dit gemeld en voorgelegd aan het landelijk 'team bedreigde politici'(TBP) van de Nationale Politie. Het TBP legt een brief vervolgens voor ter beoordeling aan het Openbaar Ministerie (OM). Zodra het OM aangeeft dat het een zaak is, omdat de aard van de bedreiging voldoet aan de criteria van artikel 285 van het Wetboek van Strafrecht, wordt er een opsporingsonderzoek verricht.[2] Daarbij zijn de inspanningen gericht op het identificeren van de verdachte en het vergaren van voldoende bewijsmiddelen om tot een bewezenverklaring bij de rechtbank te komen. Een zaak wordt door de politie als opgelost beschouwd indien uit onderzoek blijkt dat de verdachte (bedreiger) is getraceerd en gehoord, de benodigde opsporingshandelingen zijn verricht, zoals het verzamelen van informatie, en het geheel aan onderzoeksbevindingen in de vorm van een proces-verbaal aan het OM is voorgelegd. Het is de verantwoordelijkheid van het OM om te bepalen of er tot vervolging wordt overgegaan. Er is bijvoorbeeld geen sprake van een zaak als uit de aangifte van de bedreiging blijkt dat deze juridisch gezien niet voldoet aan de criteria van artikel 285 van het Wetboek van Strafrecht.

Deze methode van beoordelen is zeer arbeidsintensief, omdat iedere binnengekomen brief of e-mail op de aard van de bedreiging en/of de intenties ervan dient te worden beoordeeld. Beoordelaars moeten het in eerste instantie met beperkte informatie doen, zoals de ontvangen brieven, omdat er geen dossier is of omdat personen (nog) geen strafbaar feit hebben begaan. In de tweede plaats wordt voor het beoordelen van de dreigbrief op de vermoede intenties gebruikgemaakt van de ervaring, kennis en intuïtie van de beoordelaars. Naast de bruikbaarheid hiervan heeft deze veelvuldig in de praktijk toegepaste vorm ook een risico, omdat deze methode meer vatbaar is voor *bias* (vertekening) en valse redeneringen (*heuristics).*

Door aan bepaalde dreigbrieven meer gewicht toe te kennen of die juist te negeren (Canter, 2000) kunnen er verkeerde besluiten genomen worden. Die wijze van beoordelen wordt in de literatuur een ongestructureerde vorm van risicotaxatie genoemd (Klein, Orasanu, Calderwood & Zsambok, 1993; Klein et al., 2008). Volgens Klein et al. (1993, 2008) wordt er bij het gebruik van deze ongestructureerde vorm van risicotaxatie gebruik gemaakt van herkenning van een bepaalde soort bedreiging en wordt er op basis daarvan een beslissing genomen. Bij herkenning vallen mensen dan terug op eigen ervaringen uit het verleden en representaties die in het geheugen zijn opgeslagen in de vorm van cognitieve en emotionele *cues* (Hilbert, 2012).

Er is nog geen empirisch gefundeerde methode beschikbaar die beoordelaars in de praktijk kunnen gebruiken, waarmee dreigbrieven op een gestructureerde wijze kunnen worden beoordeeld op hun kenmerken en/of welke woorden een beter zicht geven op intenties van dreigbriefschrijvers.

2 Brieven en e-mails die door de aard en door de inhoud vrees kunnen opwekken bij de bedreigden en daarom strafbaar zijn op grond van artikel 285 van het Wetboek van Strafrecht (waarover meer in hoofdstuk 2).

Er zijn wel gevalideerde methodieken of risicotaxatieinstrumenten beschikbaar om personen die al een strafbaar feit, anders dan het schrijven van dreigbrieven, hebben gepleegd te beoordelen op de kans dat ze mogelijk weer geweld gaan gebruiken. Deze worden bijvoorbeeld door het Nederlands Instituut voor de Forensische Psychiatrie en Psychologie (NIFP) bij strafzaken ingezet (Schönberger, Hildebrand, Spreen & Bloem, 2008). Het mag duidelijk zijn dat de methoden in forensische en klinische *settings* zich niet in de eerste plaats lenen voor het beoordelen van dreigbrieven. Bij het beoordelen van dreigbrieven gaat het om personen die mogelijk nog niet zijn veroordeeld, maar waarvan wél op de korte termijn moet worden vastgesteld of er een kans is dat zij hun voornemens, in de vorm van dreigbrieven geuit, ten uitvoer brengen.

Het zoeken naar briefkenmerken die gerelateerd zijn aan bijvoorbeeld crimineel gedrag of een hulpvraag is dan relevant, opdat snel kan worden gehandeld en de juiste maatregelen kunnen worden genomen in díe gevallen waarbij iemand bedreigingen uit in de richting van publieke personen, zoals een bewindspersoon.

1.2 Doel onderzoek en onderzoeksvragen

Het doel van dit onderzoek was tweeledig:
- in de eerste plaats om nieuwe kennis te vergaren over kenmerken van dreigbrieven;
- in de tweede plaats om een geheel op de dreigbrief gebaseerd meetinstrument te ontwikkelen dat helpt bij het voorspellen van toekomstig crimineel gedrag.

Dit was dus een andere focus dan gebruikelijk in risicotaxatie, waarbij ook de informatie van een behandelaar wordt betrokken. De brief werd in dit onderzoek benaderd als informatiebron waarop de eerste duiding en/of beoordeling wordt gebaseerd. Andere informatie die in dit onderzoek werd meegenomen betrof informatie uit politiesystemen, waarbij werd geverifieerd of de briefschrijver, na het schrijven van de brief, als verdachte aangehouden werd voor een delict.

Voor deze werkwijze werd aangesloten bij de theorie van Erlandson (1993), waarbij een vertaalslag is gemaakt van de conventionele benadering naar een benadering die aansluit bij de uitgangspunten van het sociaal constructionisme. Vanuit die invalshoek is elke vraagstelling van de onderzoeker waardegeladen en kan er volgens de auteur alleen een beeld van de werkelijkheid worden verkregen als de verkregen informatie (in dit geval de informatie uit de brief) een letterlijke weergave is van de persoon. Erlandson (1993) hanteert hierbij het begrip objectiviteit, waarmee hij aangeeft dat de bevindingen van een onderzoek niet de weerspiegeling mogen

zijn van de vooringenomenheid van de onderzoeker. Deze methodiek van documentanalyse is ook te vinden in het veld van gedragswetenschappen. In dit onderzoek is ervoor gekozen de brieven door twee personen onafhankelijk van elkaar te laten beoordelen op hun kenmerken. Zodoende kan de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid gemeten worden, waarover meer in hoofdstuk 6 Methodologie.

Deze aanpak verschilt van de in de dissertatie van Smith (2006) beschreven aanpak, die tevens interviews met rechercheurs afnam over de briefschrijvers, maar vanwege de kans op *bias*, of subjectieve waarneming, werd die methode in dit voorliggende onderzoek niet toegepast. In haar dissertatie beschrijft Smith dat de verkregen informatie van de rechercheurs mogelijk minder betrouwbaar is omdat die informatie niet uit de eerste informatiebron, maar indirect werd verkregen.

De meerwaarde van dit onderzoek is dat het nieuwe kennis genereert over dreigbriefschrijvers en dat draagt bij aan een betere duiding van dreigbrieven, maar ook aan het nemen van adequate maatregelen om publieke personen zo goed mogelijk te beschermen.

Voor het ontwikkelen van een nieuw meetinstrument wordt aansluiting gezocht bij inzichten uit verschillende onderzoeken over bedreiging, zoals achtergronden en kenmerken van briefschrijvers die gerelateerd worden aan wel of niet gewelddadig gedrag (Bovenkerk, 2005; Fein et al., 1995, 1998, 1999; Meloy, 2000; Rugala et al., 2003; Smith, 2006). Om vermoede intenties van briefschrijvers beter te kunnen duiden werd kennis benut uit de forensische linguïstiek (Bogaerts, 2012; Dietz, 1991; Ekman, 1985; Vrij, 2006).

De hoofdvraag in dit onderzoek luidde dan als volgt:

Wat zijn de kenmerken van dreigbrieven?

De volgende (deel)onderzoeksvragen werden vervolgens opgesteld:

1. Welke inhoudelijke verschillen zijn er vast te stellen tussen bedreigende brieven met een strafbare en een niet-strafbare inhoud?
2. Welke kenmerken uit de eerste dreigbrief voorspellen of een dreigbriefschrijver vervalt in herhaald schrijven?
3. Welke kenmerken uit de eerste dreigbrief voorspellen een latere aanhouding van de schrijver van die dreigbrief op verdenking van een strafbaar feit?[3]

3 Hieronder werd verstaan: mishandeling en/of poging tot doodslag. Andere delicten die als relevant werden beschouwd voor geweldpleging waren wapenbezit en vernieling.

1.3 Afbakening

Rijksdomein
Het onderzoek betrof bedreigingen die plaatsvinden tegen personen in het zogenaamde centrale domein, ofwel het Rijksdomein zoals omschreven in het Stelsel van Bewaken en Beveiligen (Ministerie van Veiligheid en Justitie, 2013). Bij het Rijksdomein gaat het om personen voor wie, en objecten of diensten waarvan, de veiligheid en hun ongestoord functioneren van nationaal belang zijn: leden van het Koninklijk Huis, bewindspersonen, leden van de Eerste en Tweede Kamer, lijsttrekkers van politieke partijen, of leden van het College van procureurs-generaal. Ook een buitenlands staatshoofd dat een bezoek brengt aan Nederland en bijvoorbeeld een buitenlandse ambassadeur in Nederland vallen binnen dit domein.

Daarnaast kunnen er personen en objecten aan het Rijksdomein worden toegevoegd als er sprake is van iemand die op een andere wijze een bijzondere democratische plicht heeft (zoals een burgemeester van een grote gemeente). Maar ook wanneer er sprake is van een situatie waarin een ongewenste gebeurtenis disproportionele schade toe zou brengen aan het vertrouwen in de continuïteit en integriteit van de openbare sector. Te denken valt aan ex-politica Ayaan Hirsi Ali die, nadat ze uit de Tweede Kamer was gestapt, toegevoegd werd aan het Rijksdomein omdat ze, gelet op de bedreigingen aan haar adres, beveiliging nodig had. Voor deze groep die onder het Rijksdomein valt, heeft de Rijksoverheid een bijzondere verantwoordelijkheid en zij beslist over extra veiligheidsmaatregelen.

De overige bedreigingen vallen in het decentrale domein. In het decentrale domein wordt in eerste instantie uitgegaan van de eigen verantwoordelijkheid van de burger voor de veiligheid van zijn persoon en goed; hij kan hierbij rekenen op hulp van organisaties en netwerken. De overheid helpt als de getroffen veiligheidsmaatregelen tekortschieten, namelijk op het moment dat de aantasting van de veiligheid zulke gewelddadige vormen dreigt aan te nemen dat de burger daartegen op eigen kracht geen verzet meer kan bieden. In het geval van een bedreiging kan de burger aangifte doen c.q. melding maken bij de politie in de regio. Het bevoegde gezag op lokaal niveau wordt dan verplicht om de noodzakelijke veiligheidsmaatregelen te treffen en om zonodig een opsporingsonderzoek in te stellen.

De Hoofdofficier van Justitie is verantwoordelijk voor het treffen van maatregelen als gevolg van een dreiging; de regionale portefeuillehouder Conflict- en CrisisBeheersing (CCB) heeft de regie over de uitvoering van deze maatregelen. Deze is verantwoordelijk voor de gang van zaken als het gaat om ‘gewone’ burgers, objecten of diensten die worden bedreigd.

Focus
In het proces rond bedreigingen is het onderzoeken van bedreigden ook interessant. Maar vanwege de afbakening van dit onderzoek is ervoor gekozen te focussen op personen die bedreigen en/of personen wier bedreiging bewust of onbewust een hulpvraag behelst en/of personen die mogelijk strafrechtelijk worden vervolgd. Vanwege de impact van bedreiging op diens maatschappelijke en sociale leven komt de bedreigde wel in beeld, maar dit onderzoek had als focus strafbare en niet-strafbare schriftelijke bedreigingen aan het adres van publieke personen.

Een ander aspect gaat over de soort bedreiging en actie die in de brief wordt genoemd. De focus van dit onderzoek was niet of de bedreiger de genoemde actie jegens de publieke persoon ook heeft uitgevoerd, maar of de persoon na het schrijven van de eerste brief als verdachte werd aangehouden voor algemeen geweld. Uit onderzoek (Smith, 2006) blijkt namelijk dat een bedreiger vaker een andere actie uitvoert dan in de brief wordt genoemd, of kiest voor een ander persoon die, of object dat, relatief onbeschermd of kwetsbaar is. Dat neemt niet weg dat sommige bedreigers wel letterlijk de daad bij het woord voegen, zoals gebleken is na de moord op Pim Fortuyn, waarover meer in hoofdstuk 2 en 3.

Beveiligingsmaatregelen
Vanuit politie en justitie kunnen maatregelen worden genomen om bedreigde publieke personen te beschermen. Dit gebeurt in de vorm van persoonsbeveiliging op basis van weerstandsanalyses[4] die in opdracht van de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV) worden uitgevoerd (Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding, 2005). Dit valt echter buiten de focus van dit onderzoek.

1.4 Opzet en methode

Dataverzameling en onderzoeksinstrument
Met instemming van het Openbaar Ministerie (OM) zijn 450 dreigbrieven van de Nationale Politie en van het ministerie van Algemene Zaken (AZ)/ Bureau Burgercontacten onderzocht. Alle casussen zijn geanonimiseerd, gedocumenteerd en verwerkt door middel van het Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) versie 19. Op deze wijze kon er een geanonimiseerde data-analyse plaatsvinden.

4 De inschatting van de weerstand die bestaat in de vorm van beveiligingsmaatregelen en/of de mate van beveiligingsbewustzijn bij slachtoffers of bedreigden.

Procedure empirische deel
Met het oog op de vraagstelling van het onderzoek is gekozen voor een combinatie van kwantitatieve onderzoeksmethoden en literatuur- en documentonderzoek. Daarmee kon een goed beeld worden geschetst van wat dreigbrieven kenmerkt en wat dit betekent voor de dagelijkse uitvoeringspraktijk voor politie, justitie en andere organisaties die belast zijn met de prioritering, opsporing en berechting van bedreiging.

Voor de empirische onderbouwing van dit onderzoek vond eerst een literatuurstudie plaats (hoofdstuk 1 tot en met 4), waarna hypothesen zijn geformuleerd. Aspecten die uit het literatuuronderzoek relevant bleken voor dreigbrieven zijn uitgewerkt in een beoordelingskader (hoofdstuk 5) en als leidraad gebruikt voor een protocol (Bijlage Ia).[5] Hiermee konden de brieven worden beoordeeld en in kwantitatieve data worden omgezet. Voorbeelden van hoe de briefkenmerken in het protocol meetbaar werden gemaakt zijn: de classificatie van bedreiging (onderscheid: directe, voorwaardelijke, indirecte bedreiging, geen bedreiging), soort delicten (gewelds-delicten, vernielingen, wapenbezit, mishandeling en andere delicten), vorm van de brief (geschreven, digitaal), adressering (Koninklijk Huis, minister-president, Kamerlid, overig), taalgebruik (emotiewoorden, voegwoorden, detailinformatie, zelfverwijzingen).

De variabelen in het protocol werden gecodeerd op aanwezig (1) of niet aanwezig (2). Dit coderen volgens een protocol maakte het mogelijk om de brieven door twee beoordelaars[6] onafhankelijk van elkaar te laten beoordelen.

Met behulp van SPSS versie 19 zijn de kwantitatieve data daarna geanalyseerd. De toetsing van de data heeft plaatsgevonden met bi- en multivariate technieken (Lammers, 2007). Voor de beschrijvende analyses werd gebruik gemaakt van een chi-kwadraat toets.[7] Hiermee kon worden bepaald welke verbanden of verschillen er zijn tussen de kenmerken van dreigbrieven. Om te toetsen welke kenmerken een mogelijk risico vormen voor toekomstig crimineel gedrag werden logistische regressieanalyses[8] uitgevoerd, waarover meer in hoofdstuk 6 Methodologie.

---

5 Een protocol werd ontwikkeld om zodoende briefkenmerken op aanwezigheid te kunnen beoordelen en dit wordt in hoofdstuk 6 Methodologie besproken.

6 Om de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid vast te kunnen stellen was het noodzakelijk dat twee andere beoordelaars de data zouden beoordelen. Hiervoor werden twee masterstudenten benaderd van de opleiding Forensische Criminologie aan de Universiteit Leiden.

7 Met de chi-kwadraat toets wordt onderzocht of de briefkenmerken met elkaar samenhangen of juist significant verschillen.

8 De logistische regressieanalyse wordt gebruikt om na te gaan of er samenhang is tussen één dichotome afhankelijke variabele en een aantal onafhankelijke variabelen. Een dichotome variabele is een variabele die slechts twee verschillende waarden als uitkomst kan hebben, bijvoorbeeld 'ja' of 'nee'.

1.5 Structuur van het proefschrift

Hoofdstuk 2
In hoofdstuk 2 wordt het fenomeen bedreiging besproken aan de hand van een aantal invalshoeken, waaronder de juridische context van bedreiging en de rol van de sociale media. Wat is het toetsingskader dat door Justitie gehanteerd wordt bij het beoordelen van een bedreiging en waarom is dat lastiger te bepalen voor schriftelijke bedreigingen dan voor mondelinge?

De gevolgen van bedreiging voor wie het overkwam en de relatie tussen de bedreiger en de bedreigde persoon worden ook besproken. Het tweede deel van dit hoofdstuk gaat in op verschillende vormen van bedreiging. Op welke wijze wordt er in de literatuur onderscheid gemaakt tussen directe, indirecte, expressieve en instrumentele bedreigingen?

Hoofdstuk 3
In hoofdstuk 3 worden de achtergronden van dreigbriefschrijvers en hun communicatiemethoden (handgeschreven, digitale bedreiging) besproken. Het zijn overwegend beschrijvende onderzoeken. Hoofdstuk 3 eindigt met een beschouwing en een overzicht van aspecten die als het meest bruikbaar worden gezien voor dit onderzoek.

Hoofdstuk 4
Naast de achtergronden en motieven van dreigbriefschrijvers gaat het ook om de intenties. Volgens Pennebaker (2011) kunnen intenties in teksten worden gemeten aan de hand van bepaalde woorden. Welke woorden in geschreven teksten geven hiervoor mogelijk aanwijzingen en welke woorden zijn relevant voor dit onderzoek? Woorden worden vaak anders geïnterpreteerd dan ze zijn bedoeld; ze krijgen feitelijk pas betekenis als er een interactie plaatsvindt tussen schrijver of toehoorder (Van Dongen, De Laat & Maas, 1996). Bij de beoordeling van dreigbrieven is dat een probleem. Andere signalen, zoals het gebruik van bepaalde woorden in de brief, zijn dan van belang om de intenties beter te kunnen duiden.

Hoofdstuk 5
In dit hoofdstuk worden de bedreigingsaspecten uitgewerkt en geoperationaliseerd die in het literatuuronderzoek over bedreiging naar voren kwamen en relevant waren voor dit onderzoek. De kenmerken die getoetst worden zijn in dit hoofdstuk verwoord in hypothesen en opgenomen in een tabel. Het zijn hoofdzakelijk dynamische kenmerken, waarbij de interactie met de omgeving een belangrijke rol speelt. In dit hoofdstuk worden 18 aspecten, waarvan wordt verondersteld dat die gerelateerd zijn aan personen die (herhaaldelijk) dreigbrieven schrijven en/of aangehouden worden als verdachte, in een conceptueel beoordelingskader uitgewerkt.

Hoofdstuk 6
In dit hoofdstuk vindt de methodologische verantwoording plaats. Hoe zijn de data verzameld? Hoe werd de betrouwbaarheid vastgesteld? Op welke wijze werden bepaalde kenmerken in de brieven op hun aanwezigheid beoordeeld? Een beschouwing over de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid maakt eveneens deel uit van dit hoofdstuk. Het eindigt met het analyseplan.

Hoofdstuk 7
In dit hoofdstuk worden de resultaten weergegeven waarbij de hypothesen uit hoofdstuk 5 getoetst worden. Er wordt antwoord gegeven op een aantal vraagstellingen. Welke inhoudelijke verschillen zijn er vast te stellen tussen bedreigende brieven met een strafbare en een niet-strafbare inhoud? Welke briefkenmerken uit de eerste dreigbrief zijn gerelateerd aan personen die herhaaldelijk brieven schrijven? En welke kenmerken uit de eerste dreigbrief voorspellen een latere aanhouding van de schrijver van die dreigbrief op verdenking van een strafbaar feit?

Dit hoofdstuk eindigt met een aantal aspecten die uit de analyses als meest relevant naar voren komen en waarmee beoordelaars een eerste ordening kunnen maken op dreigbrieven die opvolging behoeven.

Hoofdstuk 8
In hoofdstuk 8 volgen ten slotte de discussie, conclusie en aanbevelingen. Wat zijn de hoofdbevindingen en welke kenmerken zijn significant voor dreigbrieven, herhaalde brieven en voor personen die als verdachte werden aangehouden? In de discussie wordt de toegevoegde waarde besproken voor de theorie, maar ook verschillen met de dissertatie van Smith komen aan de orde. In de aanbevelingen wordt verduidelijkt hoe de nieuwe kennis kan bijdragen aan de selectie van dreigbrieven en wordt de maatschappelijke relevantie van dit onderzoek besproken.